

КАРЧЧ.1051 - 1

С(кар)2

К 88

КЪОБАНЛАНЫ МАХМУТ - КЪАГЪЫЙЛАНЫ НАЗИР

АКЪ
БУТАКЪЧЫКЪ

**НЪОБАНЛАНЫ МАХМУТ
НЪАГЪЫЙЛАНЫ НАЗИР**

**АКЪ
БУТАКЪЧЫКЪ**

НАЗМУЛА

СТАВРОПОЛЬ
КИТАБ ИЗДАТЕЛЬСТВО
КЪАРАЧАЙ-ЧЕРКЕС БЕЛЮМЮ
ЧЕРКЕССК—1970

С(кар) 2

к 88

Бу ытабчыкыгъа кирген назмула эки авторнукъудула.

Бири — Къобанланы Муссаны джашы Махмут — 1944 джыл туугъанды. 1964 джылда эски Джөгетейде орта школну бошаб, эки джылны иште чыныкыгъандан сора, Москвада Горький атлы литература институтха окъургъа киргенди. Бусагъатда Махмут оп институтну 4-чю курсунда окъуйду.

Экинчиси — Къагъыйланы Магометни джашы Назир — 1933 джыл Ташкёпюрде туугъанды. 1962 джыл Ставрополь мединститутну бошаб, эки джылны Теберди Курортда врач болуб ишлегенди. 1964 джыл Куйбышевде аспирантурагъа тюшюб, 1967 джыл диссертациясын джетишимли джакълагъанды. Бусагъатда Куйбышев мединститутда устаз болуб ишлейди.

Карачаево-Черкесская
ОБЛАСТНАЯ
БИБЛИОТЕКА

КАРАЧ. 1051 - 8

**КЪОБАНЛАНЫ
МАХМУТ**

Бир минутуму ашырсам бошуна,
Джюрегим тынчыкъ бермей, урады,
Джашауда излемей солуу башына,
Халкъгъа джараргъа талпыб турады.

Ехтем миллетим, къор болайым,
Джашауча огъурлу атынга.
Баш муратым: не бла джарайым,
Разы этерча бир затынга!
Къыйын кюнлеримде, миллетим,
Къар ауушладан ётдюргенсе.
Толурча мени хар не иннетим,
Халал джолунгда ёсдюргенсе.
Джандан татлы мени миллетим,
Нечик унутайым къачынгы!
Керек болса, сени ючюн, ийнан,
Арта салмам бир да джанымы!

Ауур джюк юсюмден басханча, басыб,
Джюрегимде мени бушуу тургъанлай,
Ашхы адамла, къолуму къаты къысыб,
Тынч-эсен болурса деб соргъанлай —
Джюрегим джарыкъ болуб, джазгыда
Алма терекчик, чыммакъ чагъыб
Шуулдагъанча, кёрюнеди, арбазда
Джер турса да къар бла къучакълашыб,

Шыбыла чартлай, къаяла зынгырдай,
Таякъ джангур джауады, шуулдайды.
Сабийчик да арбазда джалан аякълай,
Джангургъа къарамай, чабады, ойнайды.
Ачыкъ терезеден сабийчикни кёзюне
Къараб турама, бир бек джутланыб.
Сабийлик заманым тюшгенд да эсима,
Неми да унутуб, турама сукъланыб.
Мени да, тамам аныча, болгъандыла,
Къайгъыны кёре билмеген кюнлерим.
Дуня меннге джубанчылыкъ бериб,
Неге да сансыз къарагъанды джюрегим.
Бюгюн а къайгъым, сагъышым да кёбдю,

Кюнден кюннге тюрленед къарамым.
Къууанч да, зауукъ да биргемед —
Тохтаусуз кюрешед къаламым...

— Къысыр къаяны башында орналыб,
Наз терек, кесинг джангыз сюелесе,
Тамырларынг бла ташдан къадалыб,
Къуу болмай, эрикмей къалай ёсесе!
— Туугъан джерим, къарыу бериб,
Меннге хаман да болушуб турады.
Джуртундан эрикген ол ёлюм кибик,
Меннге джашауда неден да ачыды.

Ийнарын айта, джазгъы аязчыкъ
Джолда тюбегенин тансыкълайды.
Терезе тюбюнде субай назчыкъ,
Насыблы сабийчикча, джукълайды.
Чулгъаныб баргъан Къобан суу,
Толкъунларын джагъагъа быргъайды.
Ол аязчыкъгъа этдириб эжиу,
Тохтаусуз, сейир джырын джырлайды.
Толгъан ай, сейирсинирча ким да,
Джудузланы мынчакълача, тизе,

Джарыкъ нюрге белей, джер юсюн да,
Кёкде барады, акъырын джюзе.
Танг ала, джукъу татлы заманда,
Къайры эсе да кетгенди эсим.
Тангны джарыкъ кёзлерин сакълай
Тынгысызды мени джюрегим.

Къанатсыз къушча, болурса
Сен миллетсиз.
Хаман абыныб турурса,
Тюз иннетсиз.

Къаядан кетгенча, бек ачыгъанма
Аман адамланы ачы сёзлеринден.
Бюгюн бир бек джарсыгъанма, —
Энди уа турама, джылай ичимден.
Мени джарсыууму ангыларча,
Аллай адам джожьду къатымда.
Кёл бериб, къолун узатырча
Бу къыйын сагъатымда.
Джашау бирлени алай ишлегенди,
Адамгъа ушатыб тюрсюнлерин.
Адамлыкъны уа кери этгенди,

Бузча сууукъ этиб, джюреклерин.
Сен а, анам, къатымда болсанг,
Сормагъанлай, билир эдинг джарсыууму.
Сабийликдеча башымы бир сыласанг,
Ызына джыяр эдинг къарыууму.

Гыбы ау кибик, хауа къалтырайды,
Кюн асыры бек къыздыргъандан.
Табигъат муал болуб, тынгылайды,
Ычхыналмай кюнню къучагъындан.
Тер тамчыланы сюрте мангылайындан,
Терс джары силдеб, ауур салтасын,
Ташны, ууатыргъа келмей къолундан,
Къоюб ишлей тургъан хунасын:
«Нечик къаты, аман ташды бу таш,
Джарарыкъ тюлдю ол бир затха!
Джангурлагъа, къарлагъа болсун аш»,—
Деб ачыуланды ташчы бир ташха.
О, ташчы, сен бош чамланаса,
Ма бу ташны къатылыгъына:
Ол хар неге да чыдай келгенди,
Ма бюгюн да къатыд къартлыгъында.
Бу таш кибик къаджыкъмаучу,
Адамлыкъны тас этмеген адамла,
Сакълагъандыла бизни отдан, суудан —

Аны ючюн сый керекди алагъа.
Сен а, джаш ташчы, бош джанаса,
Бу ташны, къалгъанланыча, уруб
Ун этиб баралмагъанынга, муну
Ташлыгъын тас этмегенин унутуб...

Нечик къыздырады бюгюн кюн,
Ат да джанын аямай, башын атыб,
Кърауча акъ кёмюк басыб юсюн,
Тик ёрге барады арбаны тартыб.
Арбачы уа тюшюб сыртындан
Онгсунубду джаннга солуу табханын.
Тенги бла къызгъанды да ушакъгъа,
Унутханды арбаны ат тартханын.

Бюгюн биринчи кере башлагъанды
Сабийчик джюрюб арбазда.
Терекчик да чыммакъ чакъгъанды,
Тамам аныча болуб, бачхада.
Акъ къолчукъларын сабийчик
Терекчикге узатады.
Кюннге алгъыш этген кибик,
Андан ышарыб тутады.

Экиси да бек сейир кёрюнедиле,
Адам кьууанырчад алагъа.
Ала кюнню джарыкъ этедиле,
Хурмет кьошуб джашаугъа.

Атам орнатхан деу терек ёседи,
Кенгиге джайыб, бутакъларын.
Энди ол кёгетлерин тёгеди,
Терен ийиб, джерге тамырларын.
Боранла, джелле де ётедиле,
Аны башы бла сызгырыб,
Алгынча озуб кеталмайдыла
Деу бутакъларын сындырыб...

Сен кюймеген эсенг
Сюймекликни отундан,
Сора, хапарынг джокьду
аны татыуундан.
Джау бла кирмеген эсенг
ачы сермешлеге,
Хапар айта турма
аны юсюнден аскерчилеге.
Урунууда болмагъан эсенг

Сен алчы,
Билмейсе, сора,
не болгъанын тер тамчы.
Боранны да эшитмеген эсенг
бёрю улууун,
Билмейсе неге кереклисин
Отну джылыуун...

Туугъан джерим,
Мени суйген Къарачайым!
Хар къуру да
кетмейсе сен эсимден.
Сени унутсам,
халкъымдан налат алайым;
Налат а меннге ачыды
ачы ёлюмден.

Мыдахлыкъны кёрсем,
анам, сени бетингде,
Къама аузунда джалан аякъ
джюрюгенча, джюрегиме —
Ачы болуб,
палахдан сора джер юсюнде,

Бир джукъ да болмагъанча,
кёрюнеди кёзюме.

Сени, анам, кёргенлейиме

Джылы ышаргъанынгы,

Джолоучу, кьууаннганча

джангы шош таннга,

Кьууаныб, дуня башында

кьууанчдан сора

Бир зат да болмагъанча,

кёрюнеди маннга.

Кёб джылланы

къаджыкъмайын кюрешиб,

Къара суу

тешгенди къаяны.

Джерни башына чыкъгъанлы,

джырлайды

кьууанч джырланы.

Биреуге игилик этеме дедим да,

Анга мен джылы кьолуму узатдым.

Аман адам болгъанын билмедим да,

Джыланнга урдургъанча, ачыдым,

Дуниягъа мыдах болуб къарадым да,
Бек терен сагъышланыб кълалдым:
Ашхылыкъны биргесине аманлыкъ да,
Джашауда болгъанын ангыладым.

Баш муратым:
«Тюкенлени китабларымдан
толтурууду», —
дейди меннге бир джазыучу.
Алай а ол
сан этмейди букъу басхандан,
Китабларын
кёрмейин кетсе да окъуучу!

Сюйген тенгим, сенден тилейме,
Былай мыдах къарама деб кёзюме.
Сени ышарыб къарарынгы излейме,
Алайсыз а ачы болады джюрегиме.
Сен а къарамасанг, джылы ышарыб,
Мыдах тюрсюнюнг кёрюнюб кёзюме,
Къайры барсам да биргеме айланыб
Турлукъду, джарсыу сала джюрегиме...

Хыны боран
ачы улуйду, сарнайды,
Джауа тургъан къарны,
төгерек бура.
Бетинги да кюйдюрюб,
кёз ачдырмай,
Мыллыгын юсюнге ата,
аллынга турад.
Юсюно ёрге туруб,
сынган арбасыны,
Адамгъа джарсыгъанча,
арбачы джарсыйды,
Атына айта, кесини
бушуун, къайгъысын:
«Энди адам, къалай болсун! —
дейди, ачий —
Бююн джолуму
болмазлыгъын билиб
турсам, ачлай къалсам да
къолгъа
балта алыб,
таб сау дуниядан келиб
тилеселе да, чыкъмазем» —
дейди-джолгъа.
О, джолоучу!

Джазыу бизни аллыбызда
не затны хазырлагъанын
билиб турсакъ,
Бизни былай къууандырымед
джазгъыда,
Боранланы хорлаб чакъгъан
акъ бутакъ

Сен мени джарсыууму ангылаб,
Джюрегиме асыу болургъа излейсе.
Къарнашым кибик, джылы иймакълаб,
Былай мыдах болма, деб тилейсе.
О, тенгим, сёзюнг джаныма солууду!
Къайгъырыуунг ючюн бек сау бол.
Алай а джарсыууму кючю уллуду,
Тенгизча тынчлыкъсызды ол...

Бир уллу къууанчынг болгъанча, кюлесе
Биреуню джарсыууна кёлюнгю кенгдириб.
Емюрде палахха тюбемезликча, кёрюнесе,
Джюрегингде кир иннетинги билдириб.
Джараймыд биреуню бушууна къууаныргъа,
Бюгюн аягъы тайыб, джыгъылгъан эсе ол!

Кесинги джарсыуунгача, кыйналыргъа
Керексе! Болушлукъгъа да узата къол.
Чакъырылмагъан къонакъ, соруусуз, юйюбюзге
Кириб келгенча, джарсыу да ма алай
Кириб келеди. Биз а бирден анга тюбереге,
Кече-кюн да туругъа керекбиз хазыр болгъанлай.
Бир-бирибизге ачыкъ кёллю болайыкъ.
Къууанчны, бушууну да бирге сынаыкъ.

Джел келмесе,
тенгиз джагъасын
туйюб тербемез.
Халкъ кёрмесе,
хаталыны хатасын
Бош терслебез.

Къарны суууруб,
Боран сарнайды,
Кюртле да басыб
Къойгъандыла джолну.
Бусагъатда уа,
Аз бек кыйналмайды
Сууукъдан,

Карац. 1051¹⁷

Карацэво-Черкесская
ОБЛАСТНАЯ
БИБЛИОТЕКА

Бара турган джолоучу.
Боран сызгырыб,
уруб аллындан,
Бетин кюйдюре,
Къыйнай болур аны.
Ачы сууукъдан,
Къоллары да буюгъуб,
Тутмай болур
Джюгенин атны.
Бусагъатда
Боранда бара турган,
Бек кюсей
Болур от джылыуну;
Эркинлик кёрмей,
Джашагъан адам,
Кюсеб турганча
Эркин джашауну.

Таш сал, сал таш
меннге, чыган тишируу,
Тюзюн айтмазынги
Бек ариу да билеме.
Таш сал, бюгюн менде
уллуду джарсыу,
Ачы хапар эштиб,

Джаханимдеча, кюеме.
Чыган тиширыу,
Таш сал, бу кыйын кюн,
Бир кере джара да,
бир адамлыкъ эт.
Сюйсенг алда,
сүйсенг а айт да тюзюн —
Бу джарсыууму
менден бир алыб кет.

Киши джерде киши къанны тѣкдю,
Къан не болгъанын да билмей келиб.
Кеси да, окъ тийиб, сыртындан тюшдю,
Кийимлерин да къан джугъу этиб.
Киши джерде киши къанны тѣкдю,
Къоллары къалтырай, биринчи кере.
Кесини келе тургъан къанын да кѣрдю,
Джерге сыртындан тюшюб, джан бере.

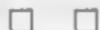
Джаз бла кыш келмеучендиле, бирге,
Бири келсе, бири сюеди кечигирге;
Бюгюн боран улуй эсе, ачы сызгъыра,
Тамбла джаз келир санга, джылы ышара.

Кимни анасы суймейди дейсиз,
Кёкню чууакъ болуб турурун!
Кимни анасы излемейди дейсиз,
Баласы насыблы болурун!
Анала бары да суймейдиле,
Урушну къара къанатларын,
Джашауларын да берликдиле,
Насыблы этер ючюн балаларын!

Узакъ эсенг
Ана тилингден,
Сый табмазса
Сен миллетингден.

Бюгюн ташха абыныб, джыгъылгъанды
Джашчыкъ, анасы бла келе тургъанлай.
Эслемейин, кесин ачитханды,
Энди уа барады джолда джылагъанлай.
Башчыгъын сылай, анасы джашчыкъгъа
Дунияны ариу сёзюн айта келеди:
«Кеси джыгъылгъаннга айыбды» — деб
джыларгъа, —

Уппа эте, кёз джашларын да сюртеди,
О, джашчыкъ, джылай-джылай уллу
болурса.

Энтда джашай баргъан заманында,
Сен минг кере джыгъылыб, ёрге турурса,
Джашауну айланч джолларында!

Сеннге джарайма деб,
Аманлыкъ этиб ийдим.
Къууандырыргъа излеб,
Кёлюнге бир бек тийдим.
Артада уа ангыладым
Этген терслигими.
Джерге кирликча болдум,
Бушуу кемире джюрегими.
Бар эсе чырт мадарынг,
Кечеринги тилейме.
Кёзлериме ышаныб
Къарарынгы излейме...

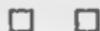

Зыбыр къарны тегерек бура,
Боран бораилайды.
Терезеле да
Бузлагъандыла сууукъдан.

Джашчыкъ да терезеден
Мыдах къарайды,
Эшикге чыгъаргъа
Къоркъуб борандан.
Диванда уа
Киштик, джукъудан уяныб,
Онг аягъы бла
Бетин джууа турады.
Джашчыкъ а, аны эслеб,
Анасындан къууаныб:
«Тамбла кюн ачыллыкъмыды!»—
деб сорады.

Джан-джанын талай, къутурса да боран,
Джигит къоркъуу сагъышха кирмез.
Сермешде тушманнга салмайын заран.
Кесини джанын ёлюмге бермез!

Акъ чепкенчиги къалтырай,
Мынчакълары джылтырай,
Чокъуракъ суучукъ джырлайды,
Ишчи халкъны сыйлайды.
Ол энишге энгинчи,

Къобаннга тюбегинчи,
«Гитчи бармакъ да асыуду»
Деген кибик бир сууду.
Джарайды кёб инсаннга,
Кюн джарагъанча джаннга.
Халкъгъа ма ол кёзлеулей,
Джараргъа турама термилгенлей.

Бишерге кьоймай,
Юзсенг алманы,
Татыуу болмай,
Үашларса аны.

«Таш кибик,
Къатыды» — дейбиз джюреги,
Адамны хынылыгъын,
Аманлыгъын чертиб.
Ташны терслейбиз,
Болмаса да терслиги,
Аны аман адамла бла
Биз тенг этиб.
Джукъ айталмаса да,
Бир ишексиз, кёлю

Къала болур бизге;
Хатасы болмагъан джерде
Аны сёзюн этиб
Кюрешгенибизге.

Акъ бутакъ да кёб тынгылагъанды,
Къышхы боранны бёрюча улууна.
Алай а ол алагъа бой салмагъанды,
Ийнаннганды джазгъы тангны атарына.
Джангы туугъан сабийчик адамланы
Къууандыргъанча, акъ чагъыб былай
Къууандырыр ючюн, ол кёб джылланы
Боранла бла сермешгенд къаджыкъмай.

Гылыу билген
Арба джолду — дегенлей,
Сен да адамлыкъ,
Адамлыкъ дейсе да тураса.
Адамлыкъ не зат
Болгъанын билмегенлей,
Адамлыкъ деб
Джюрегими джараса.
Бир кесекге

Къууанч берирча адамгъа,
Сенде болса
Адамлыкъны бир ышаны,
Мен разы эдим,
Къолунгдан от алыргъа,
Таб тохтаса да
Джюрегими ургъаны.

Танг аласында
Сыртда бир джашчыкъ,
Акъ кёлекчиги да
Къара терге боялыб,
Джалан аякъларын
Джалай, сууукъ чыкъ,
Чалкъы чалады,
Уллула бла къадалыб;
Былай ётгендиле
Алгъын кюнлерим.
Ишлерге талпый
Сабий джюрегим.
Кюн ышарады
Кёкню арасында,
Шош аязчыкъ да
Чайкъай тереклени,
Джаш бла кыыз туралла

Терек салкында,
Бир-бирине ача
Таза джюреклени;
Былай озалла
Бюгюн кюнлерим.
Инджиуюм джокъду —
джарыкъды кёлюм.
Кюн кёкде тайыб
Тюшюб барад джерге —
Исси таякъларын
Джашырлыкъды элтиб.
Бир азгын акка,
Чал сакъалы белге джете,
Ныгъышда олтурады,
Сер сагъышха кетиб.
Былайды мени
Боллукъ кюнлерим.
Аны ючюн бюгюн
Сагъышдад кёлюм...

Ай чууакъ кёкде таяды,
Джарыта тауну, тюзню.
Кюмюш суун къуяды,
Терезесинден юнню.

Тынчлыкълы джукълайды,
Сабийчнк бешигинде.
Ай джарыгъы ойнайды,
Аны акъ бетчигинде.

Аманлыкъ этдим деб биреуге
Къууанмасын сени джюрегинг.
Эртде, неч болса да кесинге,
Бил, ол таякъ болуб тийерин.

Бюгюн кёкню
къара булутла басыб
Тургъаны ючюннге,
Салкъын болмасын кёлюнг.
Энтда кёк ачылыб,
Джылы ышара насыб
Келген да этиб сенинге,
Джарыкъ да тиер кюнюнг.

Мен бюгюннге дери джашай келдим,
Ариулугъунгу гюллеге тенг этиб.
Алай а бюгюн ажымсыз эследим,

Къачны сууукъ аязлары джетиб.
Къызарыб тургъан гокка ханслагъа,
Бир уллу дертлери болгъанча,
Зырафлыкъ салыб кетдиле алагъа,
Аланы ариулукъларына зарланганча.
Аны эслеб, мыдах бола джюрегим,
Ачыулана къачхы сууукъ джеллеге,
Энди уа ёмюрде тенг этмезме дедим,
Сени ариулугъунгу гюллеге.

Сен джарсытмасанг да джарсыб,
Бюгюн мени джюрегим турады.
Отда кюйгенча, алай ачыб,
Кёкюрегимде тынчлыкъсыз урады.
Сен джангы джараны юсюне
Дагъыда джара саласа:
Къараб турсанг да мени кёзюме,
Джарсыууму билалмай тураса.

НАЗ БЛА БОРАН

Къарны хойнухча бура,
Тюбегеннге ёшюн ура,
Джашаугъа саллыкъча заран,
Ат оюн этеди боран.

Ол тамам кючюне базыб,
Наз терекге уру къазыб,
Излейд кёкге кёлтюрюрге,
Джер юсюнден туб этерге.
Назчыкъ, бююле, чайкъала,
Сынаргъа да аздан къала,
Боранга чырт бой бермейди,
Тамырларын тебдирмейди.
Не бек кюрешсе да боран,
Джукъ этерге келмей къолдаи,
Ачыуланыб, учуб кетди,
Кюн а назны эркетди.

Кёк ачыкъды,
Ай джарыкъды
Шош джукълайды элим.
Джаз келеди,
Нюр төгеди
Сендед мени эсим.
Къан къайнайды,
Сан ойнайды
Къууанчлыд джюрек.
Сабий джукълайд,
Булбул джырлайд
Бард уллу тилек:

Джер шошлукъда,
Халкъ шохлукъда
Хаман кск ачыкъ,
Ёмюрлени
Кёллендире,
Турсун ай джарыб!

Джаз келгенди деб ышараса,
Джылы къарай мени кёзюме.
Акъ бутакъчыкъны узатаса —
Чакъсынла джерде терекле!
Джазгъы кюн тюбедим санга,
Тюрсюнюнге къуандым алай.
Сен болмасанг, джерими тангы
Ариу кёрюнмез эди былай!

Шыбыла ачы чартлай-чартлай турду,
Къылыч кибик, ол булутланы джырыб.
Джерни дюнгюрдетиб, къаяны урду,
Къоярыкъча аны эки джарыб.
Ёмюрлени тебинмеген къарт къая
Юренмегенд зулмулукъгъа баш ийе;
Къаяда мутхуз тамгъасын къоя,
Мукъут болуб, джерге тюшдю элия.

Бюгюн биринчи кьар шош джауады,
Шахар да чыммакь-акь болуб кьалды.
Терекчик да бюгюлюб турады,
Кёлтюралмайын, ауурлугьун кьарны.
Кесим джангыз барама орамда,
Джангы кьар да джауады юсюме.
Сен да, былтыргы биринчи кьар да,
Тюшюб кьалдыгьыз мени эсиме...

(А. Н. К.-гъа)

Джюрегими ачханымда
Джукь айтмадынг,
Кьойгъан кибик,
Адам тилни унутуб.
Не кюрешсем да
Ызынга кьайтмадынг—
Кетдинг,
Кьарангыгъа джутулуб.
Сын ташча сюелиб,
Кьалдым узакьда,
Джюрегими бек сындырдынг,
Эритдинг.

Кесинг берген кьууанчны,
Насыбны да
Бу кьарангы кече
Биргенге алыб кетдинг.

Бир-бирде сен ышараса,
Джазгы кюн болуб.
Джюрегими джылытаса,
Джаз кибик солуб.
Бирде уа сени ойнайды,
Кёзлерингде уллу джел.
Сууукь этиб кьыйнайды,
Джокьду кьысылыр джер.

Ышарыб, ариуум, кьарасанг,
Тёгерекге нюрню төгесе.
Сейир кирликлеринги ачсанг,
Джюреклеге джылыу себеесе.
Ышарыб, ариу, кьарасанг,
Чолпан джудузгьа эришесе.
Тенглеринг бла бирге урунсанг,
Хар барына юлгю бересе.
Ышарыб, ариу, джолгьа чыкьсанг,

Кеб джюреклени джарытаса,
Тау адетлени къаты сакълай,
Намысны кючюн танытаса.
Ышар, ариу, хаманда ышар!
Къууанч джашаугъа ол белгиди.
Къууанчсызны мугурлукъ басар —
Мугурлукъ а бизден кериди!

Джазгъы кюнча ышарыб, меннге
Сен алай джити къарама.
Сени къарамынгдан ёртеннге,
Тюшгенча болуб къалама.

Кёбле биледиле
Мен сени сюйгеними —
Аны юсюнден элде да
Джюрюйдю уллу хапар.
Алай а, сен да мени сюесе деб,
Джюрегими
Къууандырырча,
Къалай табайым бир мадар!

Терезе тубюнде битген гюллени,
Санга ушатыб, артыкъ сюеме.
Ала чакъгъанлы, джазгъы кюнлени
Къалгъан кюнледен сыйлы кёреме.

- Чолпан джулдузну ызындан,
Эслебми къарайса джугъун!
- Сеннге ушатыб къарайма,
Ариу, аны ариулугъун.
- Кече кирпич къакъмагъанлай,
Нек чыгъыб кетесе тангнга!
- Кёз туурамда сен тургъанлай,
Ариу, джукъу къайда манга!
- Танг ала сабан тюзлеге,
Нек чыгъаса кесинг джангыз!
- Сени бла бирге кирирге
Дейме ишге, ариу кыз!

**КЪАГЪЫЙЛАНЫ
НАЗИР**

Тау, табигъат эжиу этген заманда,
Тынгылаем анга таймай илешиб.
Джюрегимде къууанч ойнай хаман да,
Сёз излеем, мен да санга кюрешиб.
Энди хайда, учар кюнюнг джетди деб,
Кёгюрчюннге къанатларын бергенме.
Миллет суйсе аязына къондуруп;
Мен а сени джюрегимден юзгенме...

А Т А М

Джашау бек къысха болса да, тенгле,
Кёбдюле аны джоллары.
Ишле дегенлей туралла меннге
Атамы берчли къоллары.
Къайсы ишге кирсенг да, атам,
Билмейсе арый, эрине.
Тер басыб тургъан кенг мангылайынг,

Турад кезюме кёрюне.
Насыбынг тутуб тюшген болуренг
Совет джашауну кьолуна.
Сегиз балангы салгъанса, атам,
Джашауну сегиз джолуна.
Сеннге ушагъан акъсакъалладан
Толуду таулу ныгышла.
Ала бары да эте джашайла
Совет Союзгъа алгышла...

КЪАСАЙЛАНЫ ОСМАНЫ ДЖЫРЫ.

Кёкледе учуб баргъан турнала,
Турама сизге сукълана.
Кавказ тауланы кёрюр муратым,
Бир джилтинлей, бир джукълана,
Аллында баргъан абадан турна,
Бир эки къанат къагъа бар.
Кавказ тауланы юсю бла учсанг,
Бизден бир салам айта бар.
Амалынг болса, къонуб къарарса,
Не этегине, тёрюне;
Нарсана башы салкъын сыртладан
Туралла таула кёрюне.
Гара суулагъа бауурну салыб,
Мени ючюн бир аз ичерсе.
Кюн исси болса, эринмей барыб,

Салкын кёлледе джюзерсе...
Дагыда сенден бир зат тилейим.
Бизни Хурзукгъа къайтырса,
Джууукъну-тенгни къаты къучакълаб,
Хапарыбызны айтырса.
Белоруссияны чегетлеринде
Джюрюйме, саума-саламат.
Партизанлагъа башчы болгъанма,
Этебиз уллу къазауат.
Къанлы фашистле айланадыла,
Чаукала кибик, къарала.
Хорларыбызгъа аккылым джокъду,
Кёб тюшселе да джарала.
Кёкледе учуб баргъан турнала,
Турама, сизге сукълана
Ата-анамы кёрюр муратым
Бир джилтинлей, бир джукълана...

ЛЕНИННИ МАВЗОЛЕЙИНДЕ

Къатынга барыб сюелсем, Ленин,
Джангыдан къара киеме.
Джаш джюрегими суууруб алыб,
Сеннге салыргъа сюеме.
Миллет юрюлюб ызымдан, Ленин,
Къоймайды иги къараргъа.
Айталмай кетген кёб затларынгы

Ма тюрсюнюнгде сынаргъа.
Джюрегибизде джашайды, Ленин,
Сени акъылынг, муратынг.
Осият этиб кетгенлерингден
Унутулмагъанд бир затынг...

Адам улу огъун-тобун улутуб,
Тютюнлетиб, джибермесин кёклеге.
Ёмюрлюкге окъну, тобну къурутуб,
Шохлукъ байракъ такъсын ара чеклеге!

БИРИНЧИ КЪАР

Джабалакъ къар джауду
Теберди башы къашлагъа.
Рахат келиб къонду
Терек башлагъа.
Тау джаякълада мылы къар
Джылтырайд, кюмюш окъалай.
Кетиб барады тау сууучукъ.
Бузлу джагъада, учхалай.
Башлыкъ къысхан аталача,
Сюелиб таула.
Къарайдыла суююмлю
Шош тюшген къаргъа.

ДЖАНГЫ ДЖЫЛДА

Заман джетди, хайда, ёрге туругъуз,
Джаш ёмюрню кызы, джашы биргелей.
Бокалланы, ойнай-кюле, уругъуз,
Къол кёлтюрюб, заман таргъа киргенлей.
Партияны байрагъыны тюбюнде,
Адам улу джарыкъ иннет кёлюнде,
Дуня байлыкъ терен болуб, тенгизлей,
Миллет чыкъсын, джууукъ, тийре, тенг
излей.

Адам улу джыйылгъанды биргелей,
Джангы джылны татлы, халал ашына.
Партияны уллу, сыйлы байрагъы
Хурмет чачсын бу дуняны башына!

ДЖЫЛАМА, АНАМ...

{Солдатны письмосу}

Джылама, анам, уллу къазауат
Дуняны башын алгъанды.
Фашист къауумну сокъур самыры
Талай кыйынлыкъ салгъанды.
Уллу Эресейде, кеб къраллада
Сабий, тиширыу, къарт демей,
Мурдар къанлыла талай миллетни
Къырыб баралла истемей.
Сабийчиклени ана кьойнундан

Газ камералагъа джыялла..
Къутуруб баргъан къан къобанланы
Ёлюкле алларын тыялла.
Джылама, анам, джыламукъ ючюн
Окъла атабыз кёзледен.
Иг фашистлени къуууб барабыз
Уплу эресейде тюзледен.

КЪАРА ТЁБЕ.

Къара булутла, кёклени басыб,
Нек турадыла туракълаб!
Энтда бир ана джылайды, хариб,
Къара тёбени къучакълаб:
«Партизан болуб кетгененг, балам,
Келмединг къайтыб къолума.
Бир къара тёбе болуб тураса
Азыкъ ташыучу джолума.
Тенглеринг мадар излей болурла—
Кёб мычымайын джетерле.
Атанг аскерде, сен къара джерде,
Ой-дыды, джаным, не этерме.
Кесинг киючю къара джамчынгы
Тенг джашларынга береме,
Къанынгы аллыкъ партизанланы
Сени кёзюнгден кёреме».
Партизанлагъа, ашыгъыш атлай,

Зарады Сеир, ахсыныб.
Къара булутла, джерни къучакълай,
Джылайла энди басыныб.
Джашнагъан кёк да тамам ушайды
Къанлыгъа тебген джюрекге.
Партизанлагъа къошулду Сеир
Автомат салыб билекге.

Мадар излеб келе эсенг, ышаныб,
Джаным-кёзюм, болушайым,
багъайым,
Талай адам къайтадыла, ышарыб,
Джокъду мени быллай кюнде огъайым.
Керек болса, кече-кюн деб къарамай,
Чакъыр мени джаным, чыртда тартынмай.
Мычымайын илячинча джетерме,
Болушурма, кёб мадарла этерме.
Кийик саулукъ болсун сеннге,
джолоучу,
Джырчы, къойчу, ишчи эмда оноучу.
Ауруу деген тиймез ючюн дженгинге
Биз турабыз саулугъунгу чегине.
Керек болса, кече-кюн деб къарамай,
Чакъырыгъыз, илячинча джетерме.
Хар биринге, къарыууму аямай,
Болушурма, кёб мадарла этерме...

КЕЧЕ ТЕБЕРДИДЕ

Мийик таула, джитилери кёрюне,
Хазырланыб джулдузланы санаргъа.
Ай да чыгъад ашыкъмайын, эрине,
Умут этиб, ала таугъа къонаргъа.
Мийик тауну, ийне кибик, джитиси
Толгъан айны киндигине тийгенди.
Ол да анга къараб, толу ышара,
Джарыкълыгъын тар ёзеннге ийгенди.
Ала таула, джитилери кёрюне,
Хазырланыб джулдузланы санаргъа,
Ай да батад ашыкъмайын, эрине,
Умут этиб, мийик таугъа къонаргъа... .

САПАРБИЙ

Къарачайгъа эртден бла эртделей,
Келди къагъыт илячин джаш ёлдю деб.
Талай тийре джылайдыла биргелей,
Ташкёпюрге аман хапар келди деб.
Узун бойлу, бек чырайлы Сапарбий —
Къарачайны илячини, тулпары
Эресейде Акътамагъынг, джашчыгъынг
Джетмегенди дерт алыргъа — бир
къары.
Къарнашларынг къазауатда бары да
Ийлейдиле ёхтем ёсген санларын.

Алабыз деб джурту ючюн джан берген
Сени кибик тулпарланы кьанларын.
Ата, ана, егечлеге... Батырчыкь
Кичи болуб, барыгьыздан кьалгьанды.
Бушуу эте, сабий башы чал болуб,
Ай медет, деб кьолгьа сауут алгьанды.
Ташкёпюрде эрке ёсген Сапарбий, —
Къарачайны илячини-тулпары,
Джерге джетмей, самолётда джан
бердинг,
Ата Джуртдан джаугьа бермей бир
къары.

ТЕНГЛЕГЕ АМАНАТ

Джети кёклеге джанкъылыч тогьай
Чыгьар деб умут этеме.
Ата джуртубуз сизге аманат —
Мен дуниядан кетеме.
Самолётуму эки кьанаты,
Элекча болду, тешикден,
Алай болса да, мен учар эдим,
Кьан чачылмаса джюрекден.
Егечлериме, ата-анама,
Менича акьыл бёлюгюз.
Уллу Эресейде кьалгьан сабийни,
Мени кёзюмден кёрюгюз.
Юй бийчеге да айтыгьыз, тенгле,
Сеннге аманат олду деб:

Туугъан элими чырт унутмасын,
Энди Сапарбий ёлдю деб.
Джети кёкlege джанкылыч тогъай
Чыгъар деб умут этеме.
Ата джуртум сизге аманат,
Мен дуниядан кетеме.

Бал чибин да кюрешеди къадалыб,
Тюрлю-тюрлю гокка хансны юсюнде,
Кёб кыйналыб, аны джыйгъан балын-
дан
Не къаллыгъын билмейди ол кесине...

А Н Т.

Къайры тюшсем да,
Къайда джюрюсем да,
Унутмам туугъан элими.
Ата джуртума джумуш этерме,
Ёрге кёлтюрмей белими.
Сюйген тенгими унутуб кьоймам,
Кесиме табы келди деб,
Джашаугъа алданыб, узакъда къалмам,
Ата джурт буду энди деб.
Миллетим бла бирге кьууана,
Ата джуртуму сакъларма.
Кёкге минсем да, сууда джюзсем да
Туугъан джерими джокъларма!

Ой Къобан суу, сеннге не болду,
Ичинге кирген абына!
Мадарсыз болуб, ой анам эте,
Джыгыла, ташха абына.
Не ёхтем болуб уруб барсанг да,
Сени аллынгы тыябыз.
Джангыз адамны тентиретсенг да,
Биригиб къабынга джыябыз.
Тауладан агъыб келген сууларынг
Узакъ тюзлеге барырла.
Суугъа термилиб тургъан джерле да
Джангыдан чагъыб, джарырла.
Маркъа къозула, саулукъ ийнекле
Ичерле талпыб, сууунгдан.
Тюзлени аулаб, салам айтырса
Таулу миллетни барындан.

АУРУГЪАН ДЖЫРЧЫГЪА

Нек джатаса, нюрлю бетинг саз болуб,
Ойнай тургъан ёхтем кёлюнг аз болуб,
Кезлеринги теренликден къаратыб,
Санларынгы орундукъгъа орнатыб!
Къаты ауруб тургъан кюнюнг болса да,
Чыдамайса назмуланы джазмайын.

Мангылайынг, чирчик-чирчик тер атыб,
Джатаса сен, ёрелерге базмайын.
Сен эсимден кетмегенлей тураса —
Хата джокъду арысам да, талсам да:
Орундукъгъа байлатыб а къоялмам,
Джюрегими алыб сеннге салсам да!

Х А Л И Т

Кече арасында юйге келгененг,
Кимле эселе да сатдыла...
Эрши къан алыб, мурдар фашистле
Эшиклеринги къакъдыла.
Фашист къауумдан болгъанын билиб,
Сауут-сабангы улутуб,
Къырыб къояргъа акъыл алгъаненг,
Сабийлеринги унутуб...
Къалай этерге билмей къалгъаненг,
Акъылынг эки бёлюнюб.
Ананг, сабийле, ариу Абатынг —
Бары кёзюнгэ кёрюнюб.
Ариу къатынынг къычырыкъ этед,
Сени бойнунгдан къучакълаб.
Сабийчиклеринг, хапар билмейин,
Туралла, сени ийнакълаб...
Джарлы анангы огъур кёзлери
Бюгюн шыбыла аталла,

Бёрю итле да, сениге бошланыб,
Этеклерингден тарталла.
Сабийчиклени кьойнунгдан алыб,
Фашистле джерге силдейле.
Джарлы Абатны джохар чачларын
Юзюб кьояргъа излейле.
Сени мурдарла алыб баралла
Микоян-Шахар табагъа.
Абат ызынгдан чабыб барады,
Эки кёзюнден кьан тама.
Темир бугьоула салыб баралла
Ол эки тулпар кьолунга.
Башынгы ёхтем ёрге кёлтюрюб,
Бараса ахыр джолунга...
Чунгурдан кьазыб алгъанды, Халит,
Сени атангы кьарнашы.
Джарлы Джанботну сойланыб турад,
Илячин кибик, бир джашы.
Ананг бир кемсиз сарнайды, хариб,
Джылайды тийре-джамагъат.
Ариу Абатынг, чачы тозураб,
Эки кёзюнден кьан агъад.
Эки джашчыгъынг эки джанынгда,
Мен аягъынгда сюелиб.
Сабийчиклеринг танымайдыла,
Сыфатынг саулай тюрлениб.
Ой иги сагъан, бир тынгылар эди

Сени тюбюнгде солуу алычу
Елюмге алыб баргъан сагъатда
Ким кёрюнеед кёзюнге.
Ит фашистледен партизанланы
Эртде алгъанбыз къанларын,
Юч къарнашынг да ёлгенди, Халит,
Сенича бериб джанларын.

АММА БЛА БАЛИЙ

Къая тюбюнде къанджалбаш юйле,
Башлары мутхуз боялыб.
Тёгереклерин уллу ханс басыб,
Аллары суугъа айланыб.
Тёбен джанында, тюз мюйюшюнде,
Балий терекчик чагъады,
Юйледе къалгъан къарт амманы да
Ма сёлешгени ангады:
«Сен хар джаз сайын чагъаса, джаны..
Кюз а чапракъларынг агъалла.
Хар джыл сайын хоншу сабийле
Балийлеринги джыялла.
Джангыдан чагъыб, джюрек къоз-
гъайса,
Кёгетинг келир айдады.

Сени тюбюнгде солуу алычу
Мени джаш балам къайдады?
Ариу ышара, келиучен эдинг.

Хар ингир сайын къатыма.
Кёк кёгюрчюнчюк деб атагъанма
Сени андан бери атынга.
Муратынг, халынг, толгъан ай кибик,
Джашауунг юлгю талайгъа,
Таллыб турама, барыб къалыргъа
Къалайгъа десенг алайгъа...

ТУРИСТЛЕНИ ИНСТРУКТОРУНА

Тауланы аулаб айланаса,
Сыртынгы джюкден толтуруб.
Суу джагъасында халкъны арасында
Джырлайса ариу олтуруб.
Ариу макъамлы кёб ийнарларынг,
Тауладан суула саркъгъанча.
Джарыкъ джашаугъа къошуладыла,
Къобан тенгизге тартханча.
Туристлеринге эркин ышара,
Къыл къобузунгу бургъанлай,
Кийикден тири болуб къалалла,
Арыб, таяныб тургъанлай...
Бели талгъаннга уллу кёл эте
Сен эркетиб сыйлайса,
Ала таулада эркин джашауну
Къонакъла бла сынайса.

МОСКВА

Мосива къобан алай барады
Кетерге суймей, эрине,
Къалкъыб тургъанча, сюзюлгени да,
Дженгил кёрюнюб кёзюне.
Ёмюрю барыб турлукъду аны,
Чырт ашыкъмайын, ол халдан.
Дженгил кетерге ким сюрюкди
Быллай алапат шахардан!
Меи да аллайын болуб турама,
Кюнлерим къысха кёрюнюб.
Юйге кетсем да тансыкъ боллукъма,
Акылым сениге бёлюнюб...

ТЕБЕРДИ ЁЗЕН

Теберди ёзени, суюме сени!
Суюмеклигим айтама.
Керекли болуб, тышына чыкъсам,
Сени тансыкълаб къайтама.
Сабий заманым тюзледе кетди,
Ариулугъунгу аз кёрдюм.
Ата джуртуму атын айтдыргъан,
Джанымдан суюген Тебердим.
Суюгенден суююб барама энди,
Джюрегим кемсиз илеше.

Ой, хар кюн сайын ёсюб барама.
Мийик таулагъа эрише.

Кече кюн сайын, арымай-талмай,
Кеб сыйлы къонакъ аласа.

Келген адамны, кёлюн кёлтюрюб,
Дарман хауа бла багъаса.

Чалкъы чала тургъанлайыма мен бир
кюн,

Кесиб ийдим къанатлыны баласын.
Кёб турмайын келди хахай-къычырыкъ,
Сора къараб кёрдюм аны анасын.

Умут этиб баласындан, сауду деб,
Кёб кюрешди тегерекге айланыб.
Умут юзюб, чыгъыб кёкге олсагъат,
Джерге тийиб, джатды ол да сойланыб.

Сагъышланыб, чалкъымы да унутуб,
Кёб къарадым сейирсиниб алагъа:
Тегерекде джарыкъ джашау тургъан-
лай,

Ана деген джанын беред балагъа...

Бир кюн бардым къарачайда бир тойгъа
Башха затха уллу акъыл да бёлмедим:
Тойгъа къараб, джаш тёлюню ичинде
Тэуча кийген джангыз бирин кёрмедим.

Келин келиб, кьууанч уллу, алаMAT.
Эл джыйылыб, джаш да, кьыз да
тойдады.

— Къарачайны ёмюрлюкден адети,
Тау кийими, намысы да кьайдады? —
Дегенимде, — тюз айтаса дедиле, —
Бу болумгъа мен эсими бёлеме:
Ансамбльны музей этиб таулула
Формаларын бериб кьойгъан кёреме.

ЧАЛКЪЫЧЫЛА

Къарачай джашла чалкьы чалалла,
Тау кьышлыкьлада керилиб.
Акь келеклери, кийиз бёрклери —
Эслери ишге бёлюнюб.
Бир-бири ызындан чайкьаладыла,
Чалкьылары да джылтырай.
Уакь тер басхан акь келекле да,
Эртден аязда кьалтырай.
Кёк биченликни гокка ханс басыб,
Не сейир, ариу-алаMAT.
Кёзюгюз кьыйыб кьалай чаласыз
Сиз муну, тенгим Къанамат?!
— Бу сейирликге биз да кьарайбыз,
Алай болса да, чаллыкьбыз.
Шам Тебердиде джау, бышлакь этиб,
Биз ара мюлкге саллыкьбыз.

ТАУЛУ КЪЫЗ.

Къара къашларынг, къуш къанатлача,
Туралла кенгден кериле.
Дугъум кёзле бла бирге ышара.
Нюр тегедиле эринле.
Джохар чачынгы джибек учлары
Джаталла субай бойнунгда.
Эки толгъан ай эки джанынгда
Къалтырайдыла къойнунгда.
Не зат ишге да тамам джарашад,
Къатангы джигер къолларынг.
Тепсерге чыкъсанг а кёз алдайдыла,
Ариу сюзюлген санларынг.
Къара къашларынг, къуш къанатлача,
Туралла кенгден кериле.
Дугъум кёзле бла бирге ышара,
Нюр тегедиле эринле.

НЕК ТУРАКЪЛАЙСА!

Нек туракълайса,
Кимни сакълайса.
Нанынг къатынгда
Тургъанлай!..
Джюрек къолунгда,
Эсинг солунда

Къзызу джюрекге зорлукъ этесе,
Кийикни баугъа джыйгъанча.
Тенгизге талпыб баргъан къобанны,
Иймейин аллын тыйгъанча.
Учуб тебреген кёк кёгюрчюнню,
Тюбюнден атыб ургъанча.
Къанатын кессенг учалмай турна,
Кёкге узала тургъанча...

Кече тюшюмде алай кёргенме.
Учаем эркин керилиб.
Сен да фаетоннга миниб келеенг,
Эки ат бир тай джегилиб.
Мени кёргенлей, чабдынг аллыма,
Ызынгдан къара кийдиле.
Мен да къатынга учуб джетерге,
Арагъа джабыу ийдиле.
Кёкге узалыб, джулдузну сермеб,
Къутхарыр мадар изледим,
Эки гылын къуш кёлтюрюб тургъан
Джабыуну узакъ силдедим.
Ол экиси да къара джабыуну
Алыб гузаба болдула.

Джети кёкледен аны тас этиб
Келиб туурама кьондула.
Джерлени кьармаб, кёклени аулаб
Мычымай, излеб тебрэдим.
Джашил тюзлени этеклеринде
Фаетонда сени эследим...

Атынга «Боран» дейдиле сени
Башгъа тиллеге кечюрюб,
Ол боран мени алай ийнакьлайд,
Кёлюмю мийик кёлтюрюб...
Тау джайлыкьлада кьатыма тюшсенг,
Аяз кьакьдырыб кёрюрме,
Исси кюн солуу берген аязгъа
Сени атынгы берирме...

Бюгюн джюрегим салкьын болгъанды,
Кюн джарыкь тийиб тургъанлай,
Ала таулада джугьутур кибик,
Туруучу ёшюн бургъанлай.
Тёгерегинге сынаб кьарасанг,
Джашау бек сейир алапат.
Кесинг десенг да,— бир хатам джокьду

Турама бек сау-саламат.
Бир талай джылны мындан аллада
Бир суюгенчигим бар эди,
Аны кёрмейин бир кюнюм кетсе,
Джарыкъ джашауум тар эди...
Джангыз суратын кьойнума салыб
Талай джылланы джашадым.
Юйде унамай, мен да чыдамай
Джаш джюрегимден бошадым.
Эки джулдузум эки джанымда
Араларында туракълаб.
Мен да анамы мыдах эталмай,
Суюгенчигим да кёб сакълаб.
Джан-джаныуар да тилленгендиле,
Энди тургъанынг болду деб.
Мен да анама кёл салдыргъанма
Келининг джигер къызды деб...

СЮЙМЕКЛИК

Ёмюрюм сени ийнакълаб турсам,
Кёлюм къанармы, толурму?
Ой, сенден сора джаш джюрегимде
Бир джаннга орун болурму!
Тюшюм-тюнюм да сен болуб кълдынг,
Таймайын сени кёреме.
Джаш джюрегими суюмеклик талаб,

Сени амалтын ёлеме.
Къара къашларынг, ала кёзлеринг
Тюрсюнюг кюннге эрише.
Бир ышаргъанынг дуния багъасы,
Джарыкъ джашаугъа келише.
Джанынг-тининг да болуб къалгъаем,
Эсинги меннге бурурча.
Менсиз джашаугъа кёзюнг ачылмай,
Атымы айтыб турурча...

ПИСЬМО.

Кёлюнге алай чыртда келмесин,
Накъырда этиб ийгенча.
Эсеме тюшсенг алай болама,
Джюрегим отдан кюйгенча.
Бююннге дери айталмай эдим,
Сюймеклигими уялмай,
Кенг джюрегим да анга тар болуб,
Ичинде тутуб тыялмай.
Джюрегим кюйюб кетиб барады,
Къызарыб къызыл кёмюрден.
Сюймеклик ауруу тийсе, чыдамай,
Джыламукъ чыгъар темирден...
Атынгы айтыб турама таймай,
Тюрсюнюнг турад кёзюмде.
Кёб мычымайын джууаб берирсе
Айыб этмесенг сёзюме...

БАШЛАРЫ

Къобанланы Махмут

«Бир минутуму ашырсам бошуна...»	5
«Ехтем миллетим къор болайым...»	5
«Ауур джюк юсюмден басханча, басыб...»	6
«Шыбыла чартлай, къаяла зынгырдай...»	6
—«Къысыр къаяны башында орналыб...»	7
«Ийнарын айта, джазгы аязчыкъ...»	7
«Къанатсыз къушча болурса...»	8
«Къаядан кетгенча, бек ачыгъанма...»	8
«Гыбы ау киби, хауа къалтырай...»	9
«Нечик къыздырады бюгюн кюн...»	10
«Бюгюн биринчи кере башлагъанды...»	10
«Атам орнатхан деу терек ёседи...»	11
«Сен кюймеген эсенг...»	11
«Туугъан джерим...»	12
«Мыдахлыкъны кёрсем...»	12
«Кёб джылланы...»	13
«Биреуге игилик этеме дедим да...»	13
«Баш муратым...»	14
«Сюйген тенгим, сенден тилейме...»	14
«Хыны боран...»	15
«Сен мени джарсыууму ангылаб...»	16
«Бир уллу къууанчынг болгъанча...»	16
«Джел келмесе...»	17
«Къарны сууруб...»	17

«Таш сал, сал таш...»	18
«Киши джерде, киши къанны төкдю...»	19
«Джаз бла къыш келмеучендила бирге...»	19
«Кимни анасы суймейди дейсиз...»	20
«Узакъ эсенг...»	20
«Бюгюн ташха абыныб джыгъылгъанды...»	20
«Сеннге джарайма деб...»	21
«Зыбыр къарны төгерек бура...»	21
«Джан-джанын талай, къутурса да боран...»	22
«Акъ чепкенчиги къалтырай...»	22
«Бишерге къоймай...»	23
«Таш кибик...»	23
«Акъ бутакъ кёб тынгылагъанды...»	24
«Эшек билген арба джолду дегенлей...»	24
«Танг аласында...»	25
«Ай чууакъ кёкде таяды...»	26
«Аманлыкъ этдим деб биреуген»	27
«Бюгюн кёкню...»	27
«Мен бюгюннге дери...»	27
«Сен джарсытмасанг да джарсыб...»	28
Наз бла боран	28
«Кёк ачыкъды...»	29
«Джаз келгенди деб ышараса...»	30
«Шыбыла чартлай, чартлай турду...»	30
«Бюгюн биринчи къар шош джауады...»	31
«Джюрегими ачханымда...»	31
«Бир-бирде сен ышараса...»	32
«Ышарыб, ариуум, къарасанг...»	32

«Джазгъы кюнча, ышарыб меннге...»	33
«Кёбле биледиле»	33
«Терезе тюбюнде битген гюллени...»	34
«Чолпан джулдузну ызындан...»	34

Къагъыйланы Назир

«Тау, табигъат эжиу этген заманда...»	37
Атам	37
Къасайланы Османлы джыры	38
Ленинни мавзолейинде	39
«Адам улу огъун-тобун...»	40
Биринчи къар	40
Джангы джылда	41
«Джылама, анам...»	41
Къара тебе	42
«Мадар излеб келе эсенг...»	43
«Кече Тебердиде...»	44
Сапарбий	44
Тенглеге аманат	45
Ант	46
«Ой, къобан суу, сеннге не болду?...»	47
Ауругъан джырчыгъа	47
Халит	48
Амма бла балий	50
Туристлени инструкторуна	51
Москва	52
Теберди ёзен	52
«Чалкъы чала тургъанлайыма...»	53
«Бир кюн бардым Къарачайда бир тойгъа...»	53
Чалкъычыла	54
Таулу къыз	55

Нек туракълайса?	55
«Кёбледен сайлаб алгъанса...»	56
«Къызыу джюрекге зорлукъ этесе...»	57
«Кече тюшюмде алай кёргенме...»	57
«Атынга боран дейдиле сени...»	58
«Бюгюн джюрегим салкъын болгъанды...»	58
Суймеклик	59
Письмо	60

■

*МАХМУТ МУССАЕВИЧ КУБАНОВ
НАЗИР МАГОМЕТОВИЧ КАГИЕВ*

БЕЛАЯ ВЕТКА

На карачаевском языке

64 стр. без иллюстр.

Художник К. М. Нурмагомедов

Редактор А. И. Кубанов

Художественный редактор М. П. Бертник

Технический редактор З. Т. Агирбова

Корректор Р. А. Гнаева

■

Сдано в набор 27-III-1970 г. Подписано в печать 26-V-1970
 Формат 60x90¹/₃₂. Печ. л. 2. Уч.-изд. л. 2. Тираж 1000
 Заказ № 1606. ВУ 72624. Цена 21 коп.

Ставропольское книжное издательство, Карачаево-Черкесское
 отделение, г. Черкесск, ул. Ленина, 38.
 Карачаево-Черкесская областная типография, г. Черкесск,
 Первомайская, 47.

Багъасы 21 кап.

СТАВРОПОЛЬ КИТАБ
ИЗДАТЕЛЬСТВО
КЪАРАЧАЙ-ЧЕРКЕС БЁЛЮМЮ
ЧЕРКЕССК — 1970